

ปีที่ 27 ฉบับที่ 9170 วันพฤหัสบดีที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 หน้า 11

ASEAN Insight

● **ศร.ดร.อิสรာ ศาศคศาสตร์**

ศูนย์นโยบายไทยสุโขทัยคณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ประสานงานโครงการ "ไทย-ลานูสลิ" สกอ.

อาหารฮาลาลเป็นหนึ่งในหัวใจ ที่สังคมไทยกล่าวถึงมากในระยะเวลาปีที่ผ่านมา แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารฮาลาลของคนไทยหลายคนเป็นความเข้าใจที่ค่อนข้างแคบ ส่วนใหญ่รู้เพียงว่าอาหารฮาลาลเป็นอาหารที่มุสลิมบริโภคได้ ซึ่งหมายถึงอาหารที่ไม่มีส่วนผสมที่เป็นหมู และสุรา และมักจะเข้าใจว่าหมายถึงอาหารประเภทข้าวหมกไก่ แกงมัสมั่น แกงกorma เท่านั้น ซึ่งมีรากฐานมาจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องว่ามุสลิมหมายถึงแขก (ที่มาจากอินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ ตะวันออกกลาง มาเลเซีย อินโดนีเซีย) เท่านั้น ทั้งๆ ที่ยังมีมุสลิมกลุ่มอื่นอีกเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรมุสลิมโลก 1,700 ล้านคน ที่อาศัยอยู่ในส่วนอื่นของโลก เช่น จีน เอเชียกลาง รัสเซีย ยุโรปตะวันออก แอฟริกา เป็นมุสลิมที่มีรูปร่างหน้าตาที่ไม่ใช่แขกอย่างที่เข้าใจ และมีภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแตกต่างกันไป

ที่จริงแล้ว **อาหารฮาลาล** หมายถึง อาหารที่ศาสนาอิสลามอนุมัติให้บริโภคได้ ซึ่งตามระเบียบปฏิบัติที่สำนักจุฬาราชมนตรีได้ประกาศไว้ในปี 2538 ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ฮาลาลหรือไม่อนุมัติให้บริโภคตามหลักศาสนา ประกอบด้วยสิ่งที่ทำจากหมู หมูป่า สุนัข ลิง และงู สัตว์กินเนื้อเป็นอาหารที่มีกีบและเขี้ยว (เช่น เสือ สิงโต หมี) นกสายเหยี่ยวที่มีกีบ (เช่น นกอินทรี อีแร้ง) สัตว์มีพิษและน้ำเชื้อโรค (เช่น งู หนู ตะขาบ แมงป่อง) สัตว์ที่ศาสนาไม่อนุมัติให้ฆ่า (เช่น มด ผึ้ง และนกหัวขวาน) สัตว์ที่นำรังเกี้ยว (เช่น เหา แมลงวัน หนอน) สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ (เช่น กบ เขียด จระเข้ ตะกวด เต่า ตะพาน้ำ) ลาและสัตว์ที่มีลักษณะเดียวกับ สัตว์ที่ตายเองยกเว้นตักแตน และสัตว์น้ำที่ยังไม่เน่าเสีย สัตว์ที่ไม่ได้ตายโดยการถูกเชือดตามหลักศาสนาอิสลามเลือดพิษที่มีพิษและเป็นอันตรายทุกชนิดอาหารที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ ทั้งนี้รวมถึงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และอาหารและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมที่เป็นยาพิษ เป็นอันตราย เป็นพิษ หรือทำจากนมของสัตว์ที่ศาสนาอิสลามห้ามบริโภค

เช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์อาหารทั่วไป การ

ผลิต (และการส่งออก) อาหารฮาลาลช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตของภาคการเกษตร ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการผลิตอาหาร และเป็นแหล่งจ้างงานสำคัญที่สร้างรายได้ให้แก่คน

จำนวนมากโดยเฉพาะที่อยู่ในชนบท ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้น้อย เป็นคนจน และต่อโอกาสการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแก้ปัญหาสำคัญของการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะ ปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน และความยากจนที่จริงแล้ว การตัดสินใจพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งของประเทศต้องขึ้นกับต้นทุนการผลิต

ประเทศไทยไม่ได้มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดอาหารฮาลาลโลกเมื่อเทียบกับคู่แข่งของเราความสามารถในการแข่งขันไม่ได้มีแต่เพียงรสชาติของอาหาร และต้นทุนการผลิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเชื่อมั่นในประเทศผู้ส่งออก การออกแบบบรรจุภัณฑ์และระยะทางระหว่างจุดส่งออกกับตลาดหรือต้นทุนในการขนส่งสินค้าไปยังจุดกระจายสินค้าและผู้บริโภคอีกด้วย

เสียงตัวอย่างสำคัญในเรื่องที่กล่าวมาคือ **ชื่อเสียงของประเทศไทยในโลกมุสลิมและปัญหาต้นทุนในการขนส่งสินค้าจากประเทศไทยไปยังตลาดที่มีกำลังซื้อ** **ประการแรก** "Made in Thailand" อาจเป็นแบรนด์ที่หลายประเทศทั่วโลกรู้จักดี แต่ไม่ใช่แบรนด์ที่โลกมุสลิมยอมรับ เราต้องการแบรนด์ใหม่สำหรับอาหารฮาลาล เป็น

มุสลิมอื่นๆ สถานการณ์เช่นนี้ กำลังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง จากหนึ่งรายเป็นสองและสามราย และท้ายที่สุดจะเหลือผู้ประกอบการอาหารฮาลาลที่รายที่ยังคงผลิตสินค้าของตนในประเทศไทย เป็นเรื่องที่น่าท้อใจ

ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาอาหารฮาลาลของประเทศไทยที่เน้นการผลิตและการส่งออกอาหารไปยังกลุ่มประเทศมุสลิม ก็ไม่ครอบคลุมตลาดอาหารฮาลาลแบบเหมารวมแต่ให้แยกตามกำลังซื้อและลักษณะเฉพาะอื่นๆ ของแต่ละตลาด ไม่ว่าจะเป็นตลาดอาหรับ ตลาดเอเชีย (โดยเฉพาะอาเซียน) และตลาดแอฟริกา

โดยทั่วไป ตลาดอาหรับเป็นตลาดที่มี

เส้นทางของฮาลาลไทยในอาเซียน (1)

แหล่งของวัตถุดิบ ที่ตั้งของตลาด (ผู้บริโภค) และประเภทของสินค้าว่าควรผลิตใกล้แหล่งวัตถุดิบหรือใกล้ตลาด ซึ่งหมายรวมถึงจุดส่งออกสินค้า เช่น ท่าเรือหรือด่านชายแดนด้วย แต่กระนั้นก็ตาม ได้มีความพยายามโยกการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลกับการแก้ไขปัญหาคาไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงสิบปีที่ผ่านมา

ด้วยหลายสาเหตุจึงได้กล่าวมาข้างต้น อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของประเทศไทยจึงเริ่มได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน 2544 เป็นต้นมา โดยได้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนผ่านหน่วยงานต่างๆ ทั้งที่เป็นส่วนราชการและองค์กรศาสนา และคาดหวังว่าหน่วยงานเหล่านี้จะมีส่วนสนับสนุนการสร้างศักยภาพในการผลิต สร้างมาตรฐานและความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของไทย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในอดีตชี้ว่าการส่งออกอาหารฮาลาลของเราอาศัยการขยายตัวของตลาดโลกมุสลิมเป็นหลัก

แบรนด์ที่ขายได้จากชื่อหรือคำที่ตะวันออกกลาง รู้จักดี **ประการที่สอง** ประเทศไทยอยู่ในสถานะเสียเปรียบประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะ มาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศมุสลิมและมีท่าเรือบินั่ง ที่อยู่ใกล้ดูไบมากกว่าท่าเรือของประเทศไทย ดูไบเป็นจุดกระจายสินค้าสำคัญของตะวันออกกลาง ปัญหาที่ตนเองนี้ผนวกกับปัญหาในการกระบวนการตรวจสอบรับรองมาตรฐานฮาลาลของเราได้ทำให้เอกชนจำนวนมากหนึ่งย้ายฐานการผลิตอาหารฮาลาลของตนไปยังประเทศอื่น เช่น มาเลเซีย และตุรกี เพื่อเข้าใกล้ตลาดและอาศัยความได้เปรียบจากการเป็นประเทศมุสลิมของประเทศเหล่านั้น ในการส่งออกไปยังประเทศ

กำลังซื้อสูง และเป็นลูกค้าในระดับบน แต่เนื่องจากปัญหาคาขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศไทยกับซาอุดีอาระเบียที่ยืดเยื้อมานานหลายสิบปีที่ยังคงมีอยู่ และยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการค้าขายกับกลุ่มประเทศ GCC ต่อไปปัญหานี้จึงเป็นปัญหาเรื่องที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้เราไม่สามารถเจาะตลาดนี้ได้มากเท่าที่ต้องการ

การส่งออกไปยังตลาดแอฟริกาควรเน้นสินค้าราคาถูก เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่แอฟริกาเป็นตลาดที่อยู่ไกลจากประเทศไทย ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง จนมีข้อเสนอจากบางประเทศในภูมิภาคนี้ให้ประเทศไทยย้ายฐานการผลิตไปประเทศเหล่านั้น เพื่อผลิตอาหารฮาลาลเลี้ยงประชากรในทวีปนี้ ทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมหลายสิบล้านคน

ในขณะเดียวกัน **ตลาดเอเชียซึ่งมีวัฒนธรรมการบริโภคและความต้องการอาหารที่มีรสชาติใกล้เคียงกัน** ก็สามารถพลิกเป็นคู่แข่งของเราได้ถ้ามีความพร้อมมากกว่าในปัจจุบัน หลายประเทศในเอเชียได้เปรียบประเทศไทยจากการเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบที่ดี และมีแรงงานราคาถูกกว่า ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับประเทศไทยว่าจะมีการปรับแนวคิดและวางทิศทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมฮาลาลอย่างไร เพื่อให้พร้อมรับการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ ได้